

سخن بر دبیر

- شماره جدید میراث علمی در شرایطی منتشر می‌شود که مدیر داخلی آن، آقای یونس مهدوی، عازم سفر به خارج از کشور برای ادامه تحصیل در رشته تاریخ علم هستند. بار سنگین بسیاری از کارهایی را که برخی از آنها رسماً جزو وظایف مدیر داخلی نبود، ایشان با صبوری و پیگیری و حسن تدبیر به دوش کشیدند. این که میراث علمی تا حدی به چارچوب مورد نظر نزدیک شده است، بی‌گمان تا حد زیادی حاصل توانایی‌ها و تلاش‌ها و دلسوزی‌های ایشان است. ضمن آرزوی توفیق در گام خطیری که برمی‌دارند، امیدوار هستیم که همچنان از یاری‌های ایشان برخوردار باشیم.
- با مروری بر موضوع مقاله‌ها و مطالب چاپ‌شده در مجله، دیده می‌شود که وزن و حجم مطالب مرتبط با تاریخ ریاضیات و نجوم بیش از سایر رشته‌هاست. هدف مجله درج متوازن مطالب از تاریخ حوزه‌های مختلف علوم بوده است، ولی به دلایل مختلف، از جمله کمبود متخصصانی که مقاله‌های اصیل در سایر حوزه‌ها بنویسند یا از منابع خارجی ترجمه کنند، از این لحاظ تا وضعیت مطلوب فاصله داریم. بدیهی است از همکاری متخصصان این حوزه‌ها به‌ویژه حوزه تاریخ علوم زیستی استقبال می‌کنیم.
- در سال‌های اخیر شرکت پژوهشگران ایرانی تاریخ علم در همایش‌های بین‌المللی با دشواری‌هایی مواجه بوده است. چند تاریخ‌نگار علم که مقاله‌هایشان از لحاظ علمی پذیرفته شده بود، صرفاً به خاطر ایرانی بودن نتوانستند در کنگره بین‌المللی تاریخ علم که در تابستان ۱۳۹۲ در منچستر برگزار شد، شرکت کنند. در پاییز ۱۳۹۳ هم چند تاریخ‌نگار علم از ایران به علت موانع اداری دست‌وپاگیر در صدور ویزای کنفرانس، از

شرکت در همایش بزرگداشت بهاسکارا چاربا ریاضیدان و منجم هندی (سده ۱۲م) که آثارش از سانسکریت به فارسی ترجمه شده است، بازماندند. برخلاف بسیاری از کشورهای دیگر، در اینجا علاوه بر دعوتنامه نهاد برگزارکننده همایش، تأییدیه‌هایی برای فردفرد پژوهشگران از سه مرجع رسمی (وزارت کشور، وزارت خارجه و وزارت علوم هند) درخواست شده بود و تلاش پژوهشگران و برگزارکنندگان در فرصت محدود تا زمان همایش به نتیجه نرسید. امیدواریم این موانع از پیش پای تاریخ‌نگاران علم در ایران برداشته شود و با توجه به کارهای ارزشمندی که در ایران انجام می‌شود و اهمیت عرضه این دستاوردها در محافل بین‌المللی، پژوهشگران جوان پرکار و فرهیخته و مستعد به‌خصوص از لحاظ مالی حمایت شوند.

- کارهای مقدماتی و مذاکرات اولیه‌ای برای برگزاری همایش بزرگداشت اثیرالدین ابهری، دانشمند و فیلسوف ایرانی، به مناسبت هفتصدوپنجاهمین سال درگذشت او صورت گرفته است. قرار است این همایش در روزهای پایانی اردیبهشت ۱۳۹۴ با حضور پژوهشگران ایرانی و خارجی در زنجان و ابهر برگزار شود. برگزارکنندگان همایش، دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه زنجان و مؤسسه پژوهشی میراث مکتوب هستند و مراکز و نهادهای دیگری هم در این فعالیت همکاری خواهند داشت. برای این منظور، با پژوهشگرانی که در زمینه آثار ریاضی، نجومی، فلسفی و منطقی ابهری کار کرده‌اند تماس گرفته شده است تا دستاوردهای خود را در همایش عرضه کنند. بدیهی است کسانی هم که کار قابل‌عرضه‌ای برای همایش داشته باشند، می‌توانند از طریق نهادهای برگزارکننده همایش اقدام کنند. طبق روال همایش‌های مشابه که در چند سال اخیر به‌وسیله مرکز پژوهشی میراث مکتوب و نهادهای دیگر برای بزرگداشت نصیرالدین طوسی، جمشید کاشانی و کوشیار گیلانی برگزار شد، سعی می‌شود آثاری از ابهری به صورت مناسب منتشر شود.

- امکان بسیار مناسبی که وجود اینترنت و فناوری دیجیتال برای دسترسی به منابع گوناگون و همچنین تصاویر نسخه‌های خطی از سراسر جهان فراهم آورده، چشم‌انداز تازه‌ای در پژوهش‌های تاریخ علم گشوده و موجب تسهیل و تسریع کار تاریخ‌نگاران علم شده است. در این شاخه علمی هم مثل سایر رشته‌ها با پدیده کتاب‌سازی و سرقت علمی و کارهای سرسری روبه‌رو هستیم. اگر به کمک اینترنت تهیه کتاب یا مقاله بدون تلاش جدی و صلاحیت کافی مقدور شده است، ردیابی و «مچ‌گیری» این خلافکاری‌ها هم

بہتر امکانپذیر است. جا دارد بار دیگر به متولیان امور فرهنگی و پژوهشی به ضرورت برخورد جدی با این پدیده تذکر دهیم. چندی پیش ترجمه شادروان اکبر داناسرشت از آثار الباقیہ ابوریحان بیرونی عیناً تجدید چاپ شد، بی ذکر نام داناسرشت و به عنوان کار فرد دیگری که در جامعه تاریخ علم ایران شناخته شده نیست. برخی تصحیح متون هم به وضوح نشان از کار سرسری و شتابزده بدون آگاهی و اشراف به موضوع دارد. ضرر این سوء استفاده‌ها نیاز به یادآوری ندارد و علاوه بر اتلاف امکانات محدود فرهنگی موجب سردرگمی خوانندگان می‌شود. مؤسسه پژوهشی میراث مکتوب با انتشارات خود از جمله نشریه میراث علمی می‌کوشد تا علاوه بر عرضه آثار مطلوب، الگویی برای کوشندگان نو قلم این وادی فراهم آورد. بعلاوه، در راستای مقابله با انواع تقلب‌های انتشاراتی مطالبی در نشریه گزارش میراث (ضمیمه شماره ۲، تیرماه ۱۳۹۱) درج کرده است. جا دارد متولیان آیین‌های تقدیر و تشویق و اعطای جایزه دقت کافی به خرج دهند تا مبادا با ارزیابی‌های غیرحرفه‌ای یا در اثر اعمال نفوذ و حاکم شدن روابط، به این پدیده‌های ناسالم دامن بزنند. رسالت فرهنگی ایجاب می‌کند که در این کار مرعوب هیچ قدرتی نشوند تا اعتبار نهادها و جوایز فرهنگی را پایین نیاورند.

شهریور ۱۳۹۳